

Kritik mot Polismyndigheten i Västra Götaland, som utrett en brottsmisstanke så långsamt att brottet hann preskriberas innan utredningen slutförts

Beslutet i korthet: Sedan en förundersökning angående skadegörelsebrott återupptagits, gav förundersökningsledaren polismyndigheten direktiv för den fortsatta utredningen. I stället för att skyndsamt slutföra arbetet bedrevs detta – trots upprepade påminnelser från förundersökningsledaren – på ett så bristfälligt sätt att preskription inträtt när förundersökningen slutligen redovisades till åklagaren. Huvudansvaret faller på Polismyndigheten i Västra Götaland, som därför kritiseras för att målsägandens anmälan inte blev utredd på det sätt denne haft rätt att kräva.

AA har anmält Polismyndigheten i Västra Götaland och Åklagarmyndigheten, Göteborgs åklagarkammare, till JO. Av anmälan framgick bl.a. följande.

AA och hans sambo utsattes under 2008-2009 för skadegörelse genom att däcken på deras bilar punkterades vid ett tjugotal tillfällen. Skadegörelserna hade orsakat dem stora kostnader. Det stod snart klart att det var sambons före detta fästman som ville hämnas. De gjorde ett flertal polisanmälningar men någon förundersökning inleddes inte förrän de lyckades filma en skadegörelse. Förundersökningen lades ned men återupptogs sedan de överklagat beslutet. Därefter hände emellertid ingenting i ärendet. Åklagaren hänvisade hela tiden till att polisen inte lämnade de uppgifter som krävdes, under det att polisen hävdade att utredningen var färdigställd. Till slut lade åklagaren åter ned förundersökningen, nu på grund av att preskription inträtt. Åklagaren borde ha bevakat preskriptionstiden.

Han och hans sambo ville ha upprättelse och någon form av skadestånd.

Utredning

Av handlingarna i ärendet framgick bl.a. följande. Med anledning av anmälningar från AA och dennes sambo, BB, inleddes förundersökning avseende misstanke om ofredande och skadegörelse i ett flertal fall. Utredningen avsåg bl.a. en skadegörelse den 18 april 2009, vilken hade filmats av AA och BB. Genom ett beslut av åklagare den 2 november 2009 lades förundersökningen avseende

samtliga dessa brottsmisstankar ned. I ett beslut den 24 mars 2010 förordnade vice överåklagaren CC, Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Malmö, att förundersökningen angående misstanke om skadegörelse den 18 april 2009 skulle återupptas. Det skedde under ledning av kammaråklagaren DD. I ett beslut den 15 juni 2011 lades förundersökningen åter ned, nu på den grunden att brottet hade preskriberats.

Polismyndigheten i Västra Götaland anmodades att yttra sig. Polismyndigheten (biträdande länspolismästaren EE) lämnade följande redogörelse för sin handläggning.

AA och BB gjorde vid ett besök på polisstationen vid polisenheten Göteborgs City den 18 april 2009 en polisanmälan om ett brott begånget samma datum (ärende K59179-09). Anmälan avsåg en händelse där däcken på deras bilar blivit sönderskurna. Brottet rubricerades som skadegörelse och förundersökning inleddes samma dag efter beslut av polisinspektören FF.

Den 19 april 2009 upprättades en tilläggsanmälan i ärendet. En av målsägandena lämnade bl.a. in ett USB-minne som innehöll en film. Enligt målsäganden visade filmen hur den för brottet utpekade personen skar sönder däcken på målsägandens bil.

Den 28 april 2009 lades ärendet i balans. Ärendet återupptogs den 7 juli samma år varefter handläggaren, polisinspektören GG, bl.a. höll förhör med målsägande och misstänkt.

Den 18 september 2009 delgavs den misstänkte utredningen och den 22 september 2009 redovisades förundersökningen till åklagare. Förundersökningsprotokollet innehöll förutom ärende K59179-09 även ytterligare 12 anmälningar angående ofredande och skadegörelse.

Den 2 november 2009 beslutade assistentåklagaren HH att inte väcka åtal. Beslutet överklagades. Den 24 mars 2010 beslutade vice överåklagaren CC vid Utvecklingscentrum i Malmö att förundersökningen avseende skadegörelse, K59179-09, skulle återupptas.

Den 9 april 2010 skickade kammaråklagaren DD ett e-postmeddelande till utredaren GG. I meddelandet upplyste DD att han hade övertagit förundersökningsledningen och att det i beslutet från Utvecklingscentrum i Malmö angetts vilka förundersökningsåtgärder som skulle vidtas. DD skrev vidare att han skickade beslutet med internpost till GG och att de båda skulle ha kontakt efter det att GG tagit del av vad som angetts i beslutet. GG var registrerad som handläggare i ärendet mellan den 30 april och den 14 juni 2010.

Den 30 juni 2010 skickade DD en påminnelse, rubricerad Påminnelse 1, ställd till den utredare som då var handläggare i ärendet. Av påminnelsen framgår att det då hade gått tre månader sedan direktiv lämnades eller någon utredningsåtgärd senast vidtogs i ärendet. I påminnelsen önskade DD samtidigt besked om när utredningsåtgärder kunde väntas vidtas i ärendet.

Den 16 september 2010 skickade DD en ny påminnelse i ärendet, Påminnelse 2, denna gång ställd ”till utredaren och utredningsbefäl Göteborg City”.

Såvitt framkommit besvarades varken den första eller andra påminnelsen. Det vidtogs inga utredningsåtgärder i den återupptagna förundersökningen förrän i november 2010. Den 23 november 2010 ajourfördes JJ som ny handläggare och av anteckningar som hon förde i ärendet framgår att hon mellan den 23 november och den 30 november 2010 försökte få kontakt med målsägandena och lämnade meddelade på en av målsägandenas telefonsvarare. Den 3 december 2010 höll biträdande handläggaren KK ett målsägandeförhör med den kvinnliga målsäganden.

KK upprättade samma dag en promemoria i ärendet. I januari 2011 hade JJ förevisat den ovan nämnda filmen för den kvinnliga målsäganden och ett vittne. I samband med detta hölls förhör med målsäganden och vittnet. I ärendet finns vidare antecknat att JJ under en tid sökte målsäganden AA på telefon utan att få kontakt.

Den 2 mars 2011 ajourfördes LL som ny handläggare i ärendet.

Den 3 april 2011 mottog chefen för polisområde Storgöteborg en påminnelse från avdelningschefen MM vid Göteborgs åklagarkammare. I påminnelsen, som rubricerades Påminnelse 4, önskade avdelningschefen besked om vilka åtgärder som Polismyndigheten avsåg att vidta för att förundersökningen skulle kunna slutföras i ärendet. Påminnelsen hänvisade till fel diarienummer i Polismyndigheten och det krävdes viss efterforskning av polisområdet innan den kunde hänföras till rätt ärende. I Påminnelse 4 fanns inget antecknat om förestående preskription. Till Påminnelse 4 bifogades bl.a. en påminnelse från kammaråklagaren DD rubricerad Påminnelse 3. Påminnelse 3 hade samma Åklagarmyndighetens diarienummer som den första och andra påminnelsen i nu aktuellt ärende, men var ställd till utredningsbefälet vid en annan polisenhet i polisområdet och hänvisade till ett annat diarienummer i Polismyndigheten än K59179-09. Varken vid tidpunkten för polisområdets mottagande av Påminnelse 4 eller senare har det kunnat utredas om Påminnelse 3 över huvud taget hade nått ansvarig handläggare eller ansvarigt utredningsbefäl för det aktuella ärendet, K59179-09.

Den 26 april 2011, dvs. efter det att preskription hade inträtt, lämnade chefen för polisområde Storgöteborg skriftligt svar till avdelningschefen MM ang. påminnelsen i ärendet. I svaret angavs att det aktuella ärendet då handlades av LL vid utredningsenheten, att det återstod att höra ett vittne samt att det hade varit vissa svårigheter att få tag i vittnet. I svaret angavs också att ledningen för utredningsenheten var underrättade om att se till att ärendet handlades omgående. [---] Den 10 juni 2011 överlämnade LL utredningen till kammaråklagaren DD för beslut.

Efter en redogörelse för den rättsliga regleringen på området redovisade polismyndigheten följande bedömning.

Såvitt avser tiden efter vice överåklagaren CC:s beslut att återuppta förundersökningen vidtogs inte några utredningsåtgärder i ärendet förrän i november 2010. Det kan också konstateras att brottet som utredningen avsåg preskriberades den 18 april 2011. Vid den tidpunkten hade polisområdet mottagit i vart fall tre skriftliga påminnelser i ärendet. Det var emellertid först sedan påminnelsen från avdelningschefen vid Göteborgs åklagarkammare inkom i april 2011 som det med visshet kan sägas att en påminnelse diarietfördes och besvarades. Det kan i det sammanhanget noteras att den sista påminnelsen skickades från Åklagarmyndigheten mindre än tre veckor innan brottet preskriberades, dock utan att det påpekades någonting om preskription i påminnelsen.

Naturligtvis borde åtgärder ha vidtagits i polisområdet senast efter den andra påminnelsen i ärendet. Det har inte framkommit någon godtagbar förklaring till varför så inte har skett.

Polisområdet genomgår sedan år 2009 en omfattande omorganisation av utredningsverksamheten. Som ett led i omorganisationen har ledningsstrukturen förändrats och ett flertal befattningar har tillsatts i polisområdet för att förbättra ledning och uppföljning av verksamheten. Därutöver har det ovan nämnda beslutet i myndighetens utredningsråd gällande bevakning av påminnelser från åklagare varit en särskild åtgärd i syfte att åstadkomma kortare handläggningstider och förhindra att det skyndsamhetskrav som gäller enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB inte följs. Trots dessa åtgärder måste myndigheten nu konstatera att den aktuella brottsutredningen inte har slutförts innan preskription inträtt. Skyndsamhetskravet enligt RB har åsidosatts i polisområdets handläggning av ärendet och det inträffade är naturligtvis inte acceptabelt.

Polisområde Storgöteborg kommer nu att särskilt se över hur befattningshavare på polisområdets stab ska involveras för bevakning och uppföljning i pågående

förundersökningar i polisområdet redan efter andra påminnelsen från åklagare. Polismyndigheten tillsätter också en särskild utredare i myndigheten för att se över rutinerna för hur påminnelser från åklagare hanteras i Polismyndigheten i stort. Översynen kommer att genomföras i samråd med Åklagarmyndigheten och innefatta förslag till åtgärder som erfordras för att undvika liknande situationer i framtiden.

AA yttrade sig över remissvaret. Han ifrågasatte bl.a. att han skulle ha varit svår att få tag på. Han hade ett publikt arbete där det ingick att vara anträffbar. Polisens påstående att han inte gått att nå verkade därför väldigt konstigt.

Bedömning

En förundersökning ska bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Om det inte längre finns skäl att fullfölja den ska den läggas ned. (Se 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken.) Förundersökningsledaren ansvarar för förundersökningen i dess helhet, och ska bl.a. se till att utredningen bedrivs effektivt samt ge den som biträder honom eller henne behövliga direktiv för arbetet (1 a § andra stycket förundersökningskungörelsen).

När förundersökningen leds av en åklagare är polismyndigheten, under förutsättning att den har erforderliga resurser, skyldig att biträda vid utredningen. Åklagaren styr därvid arbetet genom direktiv till polismyndigheten, jfr 23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken. Polismyndigheten ska se till att de utredningsdirektiv som åklagaren ger leder till adekvata åtgärder. Ansvaret för att polismyndigheten fullgör dessa skyldigheter åvilar myndigheten som sådan, ytterst dess ledning. (Jfr JO:s beslut 2011-08-24, dnr 4217-2010.)

Sedan förundersökningen angående skadegörelse den 18 april 2009 återupptagits, gav förundersökningsledaren den 9 april 2010 polismyndigheten direktiv för den fortsatta utredningen. Trots upprepade påminnelser från förundersökningsledaren tog det över ett halvår innan polismyndigheten i november 2010 vidtog någon åtgärd. I stället för att därefter skyndsamt slutföra utredningen bedrevs arbetet på ett så bristfälligt sätt att brottet var preskriberat när förundersökningen slutligen redovisades till åklagaren.

Även om det hade varit på sin plats att från åklagarens sida påminna om preskriptionstiden faller huvudansvaret för att brottet inte utreddes i enlighet med rättegångsbalkens skyndsamhetskrav på polismyndigheten, särskilt med beaktande av de upprepade påminnelser som utfärdades från förundersökningsledningen. Det är därför Polismyndigheten i Västra Götaland som ska kritiseras för att AA:s anmälan inte blev utredd på det sätt som denne haft rätt att kräva.

Anspråk på skadestånd i anledning av försummelser av brottsutredande myndigheter kan prövas av Justitiekanslern.